

INAUGURACIÓ DE LA 14a SETMANA DE LA CIÈNCIA

Palau del Parlament, 13 de novembre de 2009

Honorable conseller, il·lustre membre de la Mesa del Parlament de Catalunya, senyor president de la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació, autoritats, senyores i senyors, tothom ho sap, i és reiteratiu, i fins i tot deu ser pesat haver-ho de recordar, però també necessari, que vivim un moment de crisis, i “crisis” en plural, crisis de caràcter global, però que també tenen una traducció pròpia i específica per al nostre país: crisi del sistema financer, crisi de l’economia, crisi de l’estructura productiva, crisi del món laboral, crisi del sistema polític i fins i tot crisi de valors socials, que segurament també deu ser la mare de moltes d’aquestes altres crisis que ja he esmentat.

I les crisis no s’acaben aquí. N’esperen d’altres que són just a la cantonada, crisis que a més amenacen el nostre futur o ens el condicionen, de segur: la crisi energètica, la crisi alimentària, la crisi climàtica... Crisis, totes, globals i que també tindran efectes específics i concrets sobre el nostre territori.

La resposta a totes aquestes crisis no pot ser negativa ni passiva. No ens podem quedar quiets en la resignació.

Un científic prou conegut per tothom, Albert Einstein, ho explicava amb una certa poesia. Deia: “La crisi porta progressos. La creativitat neix de l’angoixa, com el dia neix de la nit obscura. És en la crisi que neixen la inventiva, els descobriments i les grans estratègies.” I afegia: “Callar en la crisi és exaltar el conformisme.”

Perquè, a més, “crisi” significa “fase circumstancialment difícil”. Cert. Però en l’origen grec de la paraula el que es definia com a “crisi” era justament “conjuntura de canvis”.

Podríem dir, per tant, que som en un moment difícil i en un moment que demana canvis; que ofereix, per tant, oportunitats de progrés, si sabem fer-ho bé. Les crisis demanen detectar i corregir el que va malament, el que ja no serveix;

demanen millorar mecanismes, innovar i intentar anticipar-se al que serà necessari en el futur més immediat.

Aquest procés d'anàlisi, de previsió, de cercar causes i efectes, d'innovació, és, evidentment, científic, i passa obligatòriament per les aportacions de la ciència. No hi ha, doncs, respostes a la crisi sense ciència, perquè la ciència és l'eina fonamental del progrés humà.

La ciència sempre ha de tenir un paper central en la nostra societat. Sempre. Però encara més l'ha de tenir en moments com l'actual. O, si m'ho permeten dir d'una altra manera, és l'hora de reivindicar la ciència com a motor principal del nostre futur.

No és estrany que quan es parla de mesures contra la crisi productiva o la crisi econòmica es faci esment de la necessitat d'invertir en R+D+I, recerca, desenvolupament i innovació. O que, per exemple, que quan la societat dóna senyals de desconfiança amb el sistema polític i es demanen canvis es parli de canvis en el sistema electoral, de llistes obertes, de la relació entre el territori i la proporcionalitat... Són qüestions que no es poden resoldre bé sense les ciències socials. En concret, la ciència política, que és la que des de fa anys estudia els efectes que comporta un mecanisme electoral o altre, per exemple. I a més, en aquest cas, ho fa amb el suport d'altres disciplines, com poden ser les matemàtiques o com pot ser la sociologia.

El Parlament no és aliè a aquest context de canvis i d'oportunitats de progrés. Intentem adaptar-nos als nous temps, intentem també en la nostra responsabilitat innovar de la mà de la ciència. I valgui com a exemple la constitució ara fa un any del Capcit, que és el Consell Assessor del Parlament sobre Ciència i Tecnologia, pioner a l'Estat espanyol, que el que pretén és donar suport als grups parlamentaris, als diputats i les diputades, en els processos de decisió que hi ha al Parlament sobre qüestions que fan referència a l'àmbit científic i tecnològic. O, si m'ho permeten, un altre exemple, que és el projecte "Parlament 2.0", amb el qual intentem integrar l'ús de les xarxes socials derivades dels avenços tecnològics amb l'objectiu no solament de comunicar el que fem –no solament de comunicar el que fem–, sinó d'establir diàleg amb la ciutadania, i per tant d'obrir les portes a la participació.

És a dir, intentem participar en la creació de la política del segle XXI, i només ho podem fer de la mà de la ciència i la tecnologia. En certa manera, el que vinc a remarcar amb aquests dos exemples és que en la ciència i la tecnologia hi ha la clau dels canvis del nostre temps, en tots els àmbits, i no en són excepció ni les institucions ni les empreses. En la ciència i la tecnologia hi ha el futur dels catalans, hi ha el futur de Catalunya: el futur productiu, laboral, social, cultural, vital... Per tant, apropem-nos-hi amb els ulls oberts, amb curiositat, amb ganes d'aprendre i de pensar com pot millorar el que fem.

Contagiem-nos de l'esperit científic i de l'esperit innovador, l'esperit científic que va lligat a la recerca del progrés social i humà i que va impulsar, per exemple, el figuerenc Narcís Monturiol a inventar el submarí. Ja s'ha dit, però val la pena insistir-hi: enguany hem celebrat els cent cinquanta anys de l'avarada de l'Ictineu, que ell va preveure útil per fer més segures feines com, per exemple, la dels pescadors de corall, que arriscaven les seves vides a diari. Monturiol somiava un món millor, socialment més just, a partir del descobriment de les profunditats del mar i l'ús dels seus recursos.

L'Any Monturiol, el segueix ara l'Any Cerdà. També fa cent cinquanta anys que es va aprovar el seu pla de reforma i eixample de Barcelona. Ildefons Cerdà va entendre i va treballar sobre la idea que amb l'urbanisme, analitzant, estudiant i planificant les ciutats combinant diverses disciplines científiques, es podien millorar les condicions de vida de les persones; que es podia, doncs, transformar la societat.

Hi insisteixo: la ciència ha estat i és la clau de volta del progrés, del futur. Sovint no ha complert els somnis socials esperats, però és el que ha fet avançar les societats al llarg de la història.

I en aquest sentit la nostra nació té a favor una identitat vinculada històricament a valors útils per a la ciència: l'esperit treballador, culturalment inquiet, emprenedor, que sap arriscar, o la tenacitat, també dita "tossuderia", condició indispensable per persistir un cop i un altre fins a trobar respostes, per no abandonar al primer fracàs.

I comptem des de fa anys amb un impuls decidit a la recerca i la innovació per part del Govern –avui el conseller hi ha tornat a fer referència– i del conjunt del país: les institucions, les universitats, les empreses, les fundacions... En tenim exemples concrets, coneguts, com la construcció del sincrotró; el mateix Pacte nacional per a la recerca, del qual s'ha fet esment abans; l'organització Biocat, que intenta fer del sector biotecnològic i biomèdic un dels motors econòmics del país, i fins i tot comptem amb projectes que han guanyat l'atenció mediàtica, com el d'intentar portar un vehicle robòtic a la Lluna.

I algunes coses es deuen fer bé a l'hora de motivar els joves quan, fa dos mesos, en el Concurs de Joves Científics de la Unió Europea un dels premis va ser per a una jove catalana, del Berguedà, Sara Vima, per un projecte d'estudi sobre els pigments minerals usats en l'art romànic.

Hi insisteixo: en la ciència i la tecnologia –i ja sé que em faré una mica pesat, però avui justament crec que toca repetir-ho– hi ha les claus del futur del país. I els catalans hi tenim molt a favor, en aquest sentit. Fins i tot, si m'ho permeten, tenim a favor el seny i la rauxa. El seny i la rauxa no és altra cosa que la combinació de la il·lusió i la passió amb la racionalitat, una combinació poderosa per a l'esperit científic.

Penso, però, que hi ha un factor crucial que cal corregir. La nostra societat, com gran part del món del nostre temps, és massa presonera de la immediatesa, i hauríem de ser capaços, en determinats moments, d'alliberar-nos d'aquesta immediatesa. Ens cal recuperar la perspectiva a mitjà i llarg termini de les coses. El progrés, la ciència, demana formar-se, treballar, invertir temps i esforç, persistir, actuar amb constància, no pensar solament a curt termini. Per recollir fruits primer s'ha de fer molta feina. I això val tant per als qui esperen sortides immediates a la crisi com per als qui esperen resultats immediats de les inversions en R+D+I. En la ciència, també en la política, en les nostres vides personals, en tots els àmbits, tot té un procés, tot demana un temps. De vegades es pot escurçar, però si no és possible cal assumir-ho i, sobretot, seguir endavant. Cal fer les coses bé i persistir per poder avançar, per poder millorar, per poder guanyar qualitat en els nostres projectes.

Abans de donar pas a les conferències inaugurals, permetin-me una última reflexió que vincula la ciència al nostre futur col·lectiu.

Deia en començar que també patim una certa crisi de valors socials. Segurament, a més, ho he matisat i ho ratifico, és la mare de moltes de les altres crisis a què he fet referència. L'individualisme creixent dels darrers anys i l'afany de guanyar més diners i com més ràpid millor ens fan mal, i ens fan mal com a país, com a societat. La pèrdua de valors col·lectius i del que deia, de la visió a mitjà i llarg termini, han adobat el terreny per a aquestes altres crisis, globals i de país, del nostre temps.

Calen respostes i cal corregir l'escala de valors socials del nostre país i de la nostra societat. I això no és un canvi que es pugui fer d'un dia a l'altre. És indispensable combinar moltes mesures.

En faig esment perquè, modestament, penso que una d'aquestes mesures passaria per posar com a veritables referents de Catalunya, dels catalans, persones que amb el seu treball, amb els seus projectes, han contribuït a avançar en el progrés, en la ciència i en la innovació. No solament fer-ne reconeixement institucional, solemne. No solament que siguin matèria d'estudi a les escoles, que també. Donar-los més projecció, fer-los referents dels joves i de la societat.

I són molts, els noms que cal posar damunt la taula. Abans he esmentat Monturiol i Cerdà, però hi ha molts altres catalans del passat i del present que mereixen tenir protagonisme, que mereixen ser recordats amb freqüència, que necessitem que tinguin un espai principal, que formin part del coneixement i el reconeixement popular. També són herois, herois del segle XX i del segle XXI. Noms com Francesc Salvà, l'inventor del telègraf elèctric; Ramon Farguell, inventor de la berguedana, màquina essencial en la revolució industrial catalana; el gran savi rossellonenc Francesc Aragó; astrònoms com Josep Comas, Eduard Fontserè o Llorenç Presas; Josep Trueta, inventor d'un mètode que va permetre combatre la gangrena i salvar milers de vides en temps de guerra; Jaume Ferran i Clua, l'inventor de la vacuna contra el còlera; químics de reconeixement mundial, com Manuel Ballester; el biòleg Ramon Margalef; el bioquímic Joan Oró; investigadors que han fet importants descobriments en la lluita contra el

càncer, com Francesc Duran, o en l'actualitat Joan Massagué, Manel Esteller o Joan Seoane; Eudald Carbonell, paleontòleg descobridor de l'"homo antecessor"; el cardiòleg Valentí Fuster; Anna Veiga, que ha obert camins de coneixement en biomedicina, etcètera. No és una llista completa ni exhaustiva. Me n'he deixat, segur. Però sí que són alguns dels noms que els joves han de poder tenir com a referents. Ho deia abans: ells també són herois, noms que la Catalunya del segle XXI necessita multiplicar. Seguir el seu camí demana esforç, demana estudiar, demana formar-se, treballar, persistir. No és un camí fàcil, però val molt la pena.

Felicito el Govern, felicito la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació i totes les institucions i persones que participaran en aquesta Setmana de la Ciència i que la fan possible, perquè amb aquest esdeveniment, amb aquesta valuosa contribució a la divulgació científica, ajuden a posar les bases d'aquest camí de progrés indispensable per a la nostra nació.

Moltes gràcies i que tinguin una molt bona Setmana de la Ciència.